

Risiko- og vesentlighetsvurdering

Haugesund kommune, 2024

Innhold

1	Oppsummering	5
2	Innledning.....	7
2.1	Metode	7
2.1.1	Begrepsavklaring	7
2.1.2	Vurdering av risiko og vesentlighet	8
2.1.3	Informasjonsgrunnlag.....	8
2.1.4	Avgrensning.....	8
3	Generelle utviklingstrekk	9
3.1	Innledning.....	9
3.2	Økonomisk handlingsrom for kommunen	9
3.3	Befolkningsutvikling	10
3.4	Utgiftsbehov og ressursbruk.....	14
3.5	Effektivitet	15
3.6	Oppsummering	16
4	Sektorvise utviklingstrekk.....	17
4.1	Innledning.....	17
4.2	Oppvekst.....	17
4.2.1	Barnevernsreformen	17
4.2.2	Barnehage	18
4.2.3	Endringer i opplæringsloven	18
4.2.4	Vurdering.....	19
4.3	Helse og sosiale tjenester	20
4.3.1	Kompetansegapet vil øke innen helse og omsorg	20
4.3.2	Hjemmetjenesten	21
4.3.3	Integrering av flyktninger	22
4.3.4	Sosiale forskjeller og utenforskap	23

4.3.5	Vurdering.....	23
4.4	Samfunn.....	25
4.4.1	Plan- og byggesak.....	25
4.4.2	Selvkostområder	25
4.4.3	Arealbruk	25
4.4.4	Digitalisering	26
4.4.5	Vedlikeholdsetterslep	27
4.4.6	Beredskap	27
4.4.7	Vurdering.....	28
4.5	Administrasjon	30
4.5.1	Offentlige anskaffelser	30
4.5.2	Bruken av konsulenttenester	30
4.5.3	Habilitet	31
4.5.4	Omstilling	31
4.5.5	Ytringskultur, avvikssystem og håndtering av varslingssaker	32
4.5.6	Vurdering.....	32
5	Forvaltningsrevisjoner.....	35
6	Statlige tilsyn	36
7	Kommunale selskaper	37
7.1	Innledning.....	37
7.2	Lovregler	37
7.2.1	Hvilke selskapsformer er omfattet av eierskapskontroll?	38
7.2.2	Heleide og deleide kommunale selskaper	39
7.3	Selskap som kan omfattes av eierskapskontroll.....	39
7.4	Kommunen som eier	40
7.5	Heleide aksjeselskaper	40

7.6 Interkommunale selskaper.....	41
7.7 Deleide aksjeselskaper	43
7.8 Vurdering.....	44
Vedlegg	46
Skriftlige Kilder.....	46
Muntlige Kilder	46

1 OPPSUMMERING

Minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert, skal kontrollutvalget utarbeide en plan som viser på hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering (ROV) av kommunens virksomhet og virksomheten i kommunens selskap, og vedtas av kommunestyret. Kommunestyret kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

Formålet med ROV-en er å gi kontrollutvalget et risikobilde av hele kommunens virksomhet og identifisere behov for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll for fireårsperioden 2024-2028.

I tabellen under oppsummerer vi risiko- og vesentlighetsvurderingen vår. En mer utførlig versjon av denne finnes i vurderingsdelen.

Forvaltningsrevisjoner

Tema	Vurdering
Endringer i opplæringsloven	
Hjemmetjenesten	
Plan- og byggesak	
Habilitet	
Ytringskultur, avvikssystem og håndtering av varslingssaker	
Barnevernsreformen	
Selvkostområder	
Helse – og omsorg – kompetanseutnyttelse	
Integrering av flytninger	
Sosiale forskjeller og utenforskap	
Barnehage	
Arealbruk	
Digitalisering	
Vedlikeholdsetterslep	
Beredskap	
Offentlige anskaffelser	
Bruken av konsulenttenester	
Omstilling	

Eierskapskontroller/forvaltningsrevisjon i selskaper

Tema	Vurdering
Haugaland Interkommunale Miljøverk IKS	
Haugesund kommunes oppfølging av eierskap	
Haugaland Kraft AS	
Arbeidsmarkedsbedriftene	

For å visualisere vår samlede vurdering av tjeneste- og/eller forvaltningsområdets risiko og vesentlighet, brukes trafikklysmodellen, hvor fargeskala angir vurdering av risiko og vesentlighet som lav (grønn), middels (gul) eller høy (rød).

Vi har ikke drøftet områder i kommunen hvor risikoen vurderes å være lav. Derfor er ikke tema med lav risiko (grønn) med i tabellen.

Oppmerksomheten vår er ikke bare rettet mot hva som kan gå galt eller mot at mål ikke blir nådd. Vi retter også oppmerksomheten mot det som vil være sentrale utfordringer for kommunen i årene fremover. Det betyr at når noe markeres med rødt kan det skyldes at dette er sentral utfordring innenfor et viktig område.

Vi ønsker å understreke at risikovurderingene i matrisen er skjønnsmessige vurderinger basert på foreliggende informasjon og erfaringer. Kontrollutvalget kan vurdere risikoen på en annen måte. Det er kontrollutvalget som til slutt skal vurdere og prioritere de ulike områdene, og avgjøre rekkefølgen for forvaltningsrevisjonsprosjekt i plan for forvaltningsrevisjon.

2 INNLEDNING

2.1 METODE

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak. En forvaltningsrevisjon kan eksempelvis dreie seg om å undersøke om kommunens vedtak og forutsetninger iverksettes så effektivt som mulig, gitt de rammene som er satt av kommunen. Effektivitet i kommunal forvaltning omfatter både god måloppnåelse og at målene nås med minst mulig ressurser. Forvaltningsrevisjon er nærmere omtalt i kommuneloven § 23-3

I henhold til kommuneloven innebærer eierskapskontroll å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring. Eierskapskontroll er omtalt i kommuneloven § 23-4.

En risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunen innebærer en identifisering av kommunens risikoområder og en vurdering av risikoens vesentlighet. Dette vil utgjøre forslag til områder som er viktig for kontrollutvalget å få informasjon om, og som revisor mener bør revideres.

2.1.1 BEGREPSAVKLARING

Risiko

I denne sammenheng forstås *risiko* som faren for at hendelser eller situasjoner med uønskede eller negative konsekvenser **kan** inntreffe. Eller, hva som er faren for uønskede eller negative konsekvenser etter at en hendelse eller situasjon **har** inntruffet. Det kan være avvik fra for eksempel regelverk, mål, vedtak og andre føringer som kommune har satt for virksomheten, risiko for mangelfulle resultater, at virkemidlene ikke fungerer, eller at de ikke brukes riktig.

Sannsynligheten for at avviket vil inntreffe blir ikke tallfestet. Det gjennomføres heller ikke en kartlegging av samtlige konsekvensene av et mulig avvik. Her skiller ROV-arbeidet seg fra tradisjonell risiko- og sårbarhetsanalyse.

Vesentlighet

I denne sammenheng forstås vesentlighet som en samlet vurdering av kartlagte risikoer og utfordringer, basert på i hvor stor grad risikoen utgjør en fare for kommunens eller selskapenes måloppnåelse.

Risikoens vesentlighet vurderes på flere måter, men to perspektiver gjennomsyrrer våre vurderinger: 1) Læring og forbedring, dvs. hvor er det størst læringspotensial, og 2) aktualitet, dvs. sentrale samfunnsendringer og endringer av lovverk. Disse perspektivene vil som regel ha en

mer spesifikk eller detaljert innfallsvinkel. Eksempler her er økonomi, organisering, styring, ressursutnyttelse, kvalitet, forebygging, kompetanse, samarbeid og ivaretagelse av brukere.

Oppmerksomheten vår er ikke bare rettet mot hva som kan gå galt eller mot at mål ikke blir nådd. Vi retter også oppmerksomheten mot det som vil være sentrale utfordringer for kommunen i årene fremover.

Vesentlighet i dette ROV-arbeidet baseres på en subjektiv vurdering av de ulike områdene og deres relative betydning. Analysen vil ikke sammenligne og veie områder opp mot hverandre.

2.1.2 VURDERING AV RISIKO OG VESENTLIGHET

For å visualisere vår samlede vurdering av tjeneste- og/eller forvaltningsområdets risiko og vesentlighet, brukes trafikklysmodellen, hvor fargeskala angir vurdering av risiko og vesentlighet som lav (grønn), middels (gul) eller høy (rød). Sammen med trafikklyset blir det gitt en vurdering. En rød markering trenger ikke å bety at det står dårlig til, men at det kan være en sentral utfordring innenfor dette området.

Vurderingen av vesentlighet er bidrag til å prioritere områder for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll, men vil ikke bli rangert. Målet er at forvaltningsrevisjonen over tid dekker en bred nok del av kommunens virksomhet.

2.1.3 INFORMASJONGRUNNLAG

I arbeidet med å identifisere risikoområder i kommunens tjenesteområder og eierinteresser, brukes ulike informasjonskilder som kunnskapsgrunnlag for analysen. Dette for å etablere en felles forståelse av kommunens nåsituasjon, muligheter og framtidige behov.

Det er også gjennomført dialogmøte med kommunedirektørens ledergruppe og workshop med kontrollutvalgets medlemmer. I tillegg er revisjonens kjennskap til kommunen gjennom både regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjoner og andre oppdrag tatt inn i grunnlaget.

2.1.4 AVGRENSNING

Risiko- og vesentlighetsvurderingen er en overordnet analyse, og har ikke som formål å beskrive alle forhold ved kommunen og selskaper som kommunen har eierandeler i. Omfanget er begrenset til å identifisere behov for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Det betyr at analysen kun vil omtale de områder og/eller selskap hvor det vurderes å foreligge en viss risiko og/eller vesentlighet. Områder som i denne forbindelse blir ansett som grønne (trafikklysmodellen) vil derfor ikke bli nærmere omtalt.

3 GENERELLE UTVIKLINGSTREKK

3.1 INNLEDNING

2023 var preget av både høye skatteinntekter og betydelig kostnadsvekst for kommunene. Disposisjonsfondene økte, men dette positive bildet ble delvis dempet av utfordringer knyttet til flyktningkrisen som følge av krigen i Ukraina.¹

Utsiktene for 2024 er usikre. Antall flytninger fra Ukraina fortsetter å øke, og det er ventet at 35.000 nye flyktninger kommer til Norge i år, i tillegg til de over 70.000 som allerede har kommet². Kostnadene framover er ventet å stige, mens skatteinntektene er avhengige av lønnsveksten og den generelle økonomiske utviklingen.

Befolkningsframskriving viser en generell trend med flere eldre og færre yngre. Dette vil føre til endring i kommunens tjenesteyting, med mindre behov innen oppvekst og økt behov innen levekår. Endringen vil også føre til en reduksjon i andelen yrkesaktive i forhold til eldre, noe som kan legge press på rekrutteringen i kommunene.

En endring i befolkningssammensetningen påvirker også kommunenes inntektsgrunnlag. KS utarbeider årlig en demografimodell³ som viser hvordan befolkningsendringer forventes å påvirke kommunens utgifter. Denne modellen er imidlertid ikke oppdatert for 2023, da det mangler en befolkningsframskriving som tar høyde for flyktningstrømmen fra Ukraina på kommunenivå.

Dette skaper usikkerhet for kommuneøkonomien i 2024 og fremover. Kommunene står overfor en rekke utfordringer, og det er behov for god planlegging og prioritering for å sikre at de kan håndtere disse utfordringene på en god måte.

3.2 ØKONOMISK HANDLINGSROM FOR KOMMUNEN

Kommunens grad av økonomisk handlingsrom kan vurderes ut fra flere indikatorer. KS har utviklet en indikator for økonomisk handlingsrom⁴ på kommunenivå der følgende tre økonomiske størrelser ses i sammenheng og vektet likt:

- netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
 - viser hvor mye av driftsinntektene kommunen kan benytte til avsetninger og finansiering av investeringer
 - under 1 % indikerer begrenset handlingsrom, over 2 % indikerer stor grad av handlingsrom

¹ <https://www.ks.no/fagomrader/okonomi/sjefokonomens-side/kommuneokonomien-2023-25/>

² UDI

³ <https://www.ks.no/fagomrader/okonomi/inntektssystemet/ks-prognosemodell---palogging/prognosemodellen/ks-prognosemodell-for-kommuner/>

⁴ <https://www.ks.no/fagomrader/okonomi/kno/det-okonomiske-handlingsrommet-er-bedret-i-mange-kommuner2/>

- netto lånegjeld fratrasket ubundne investeringsfond
 - viser kommunens gjeldsnivå i forhold til driftsinntektene
 - 85 % av driftsinntektene er satt som referansenivå
 - lav netto lånegjeld er opp til 65 % (grønt), middels mellom 65-85 % (gult) og høy over 85 % (rødt)
- disposisjonsfond inkludert samlet merforbruk i driftsregnskapet til senere inndekning
 - viser kommunens evne til å håndtere uforutsette utgifter
 - 5 % av driftsinntektene er satt som referansenivå
 - høyt disposisjonsfond er over 9 % (grønt), middels er mellom 5-9 % (gult) og lavt disposisjonsfond er under 5 % (rødt)

De tre indikatorene vektes likt og sammenlignes med grenseverdiene for netto driftsresultat. Dette gir en samlet vurdering av handlingsrommet til kommunen.

Tabell 1: Økonomisk handlingsrom 2022, Haugesund kommune

Indikator	Verdi	Vurdering
Netto driftsresultat	2,7 %	
Netto lånegjeld	74,2 %	
Disposisjonsfond	13,3 %	
Samlet handlingsrom		

Kilde: KS Økonomisk handlingsrom 2022

Haugesund kommune har stor grad av økonomisk handlingsrom i 2022. Dette skyldes høyt netto driftsresultat og disposisjonsfond. Lånegjelden vurderes som moderat.

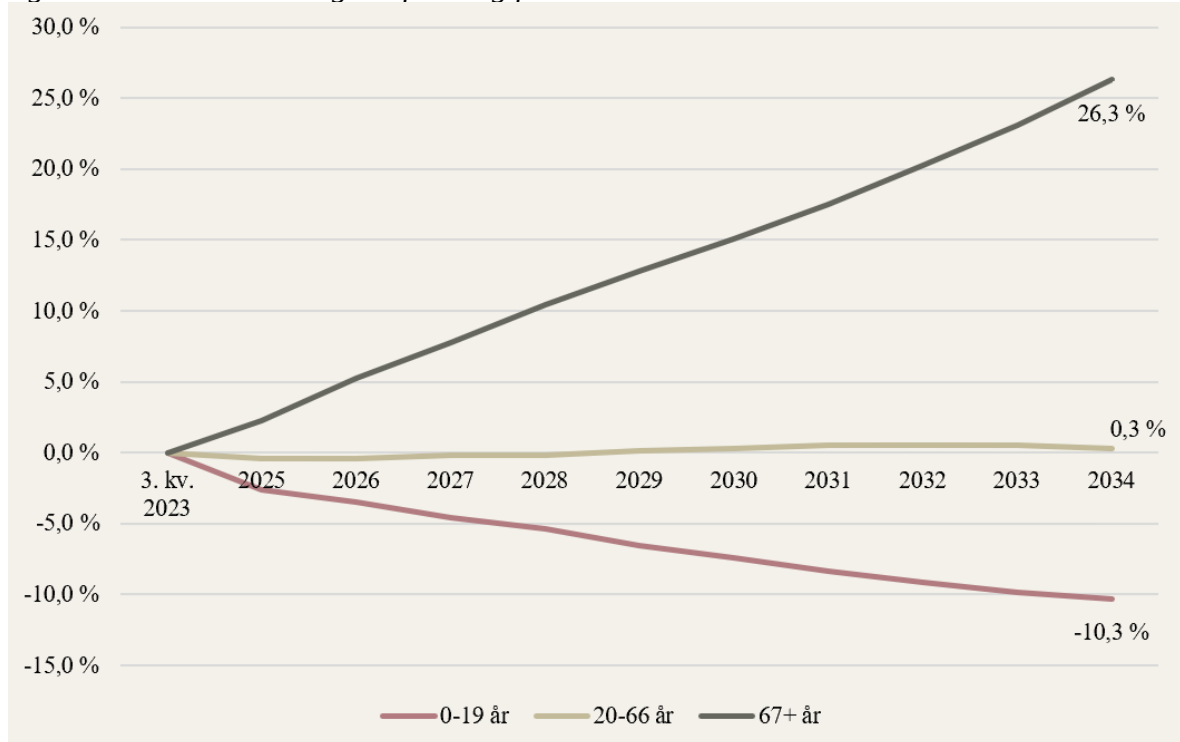
3.3 BEFOLKNINGSUTVIKLING

Befolkningsutviklingen i Haugesund kommune frem mot 2034 preges av en liten befolkningsvekst, men med en betydelig skjevfordeling mellom aldersgruppene. Andelen eldre øker betydelig, mens andelen yngre reduseres. Dette vil føre til en økning i forsørgerbyrden og et økt behov for kommunale tjenester rettet mot eldre.

Befolkningsvekst og aldersfordeling

Haugesund kommune har per 3. kvartal 2023 38.292 innbyggere. Befolkningsframskrivingen viser en økning på 2,2 % (827 personer) frem mot 2034. Økningen er imidlertid ikke jevnt fordelt mellom alle aldersgruppene.

Figur 1 Prosentvis endring i befolkning fra 3. kvartal 2023

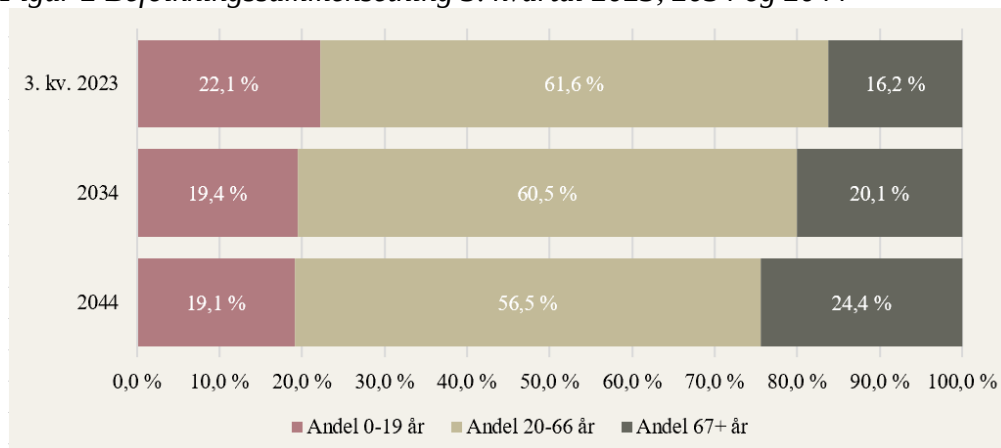

Kilde: Framsikt/SSB, middels vekst

Den største veksten finner vi blant de eldre over 67 år, med en vekst på 26,3 % (1 634 personer). Samtidig ser vi en reduksjon på 10,3 % (873 færre personer) blant de yngste (0-19 år).

Denne skjeve fordelingen vil påvirke befolkningssammensetningen i kommunen betydelig. Figuren under illustrerer denne endringen fra 3. kvartal 2023 til 2034.

Figur 2 Befolkningssammensetning 3. kvartal 2023, 2034 og 2044

Kilde: Framsikt/SSB, middels vekst

Figuren viser en vekst i andelen over 67 år, og en reduksjon i andelen yrkesaktiv alder og yngre.

Flyktninger

Tabell 1: Bosettingstall, 2022-2024

	Antall personer kommunen har blitt anmodet om å bosette	Antall personer kommunen har vedtatt å bosette	Antall bosatte personer
2022	300	300	295
2023	360	360	361
2024	335	Avventer vedtak ⁵	

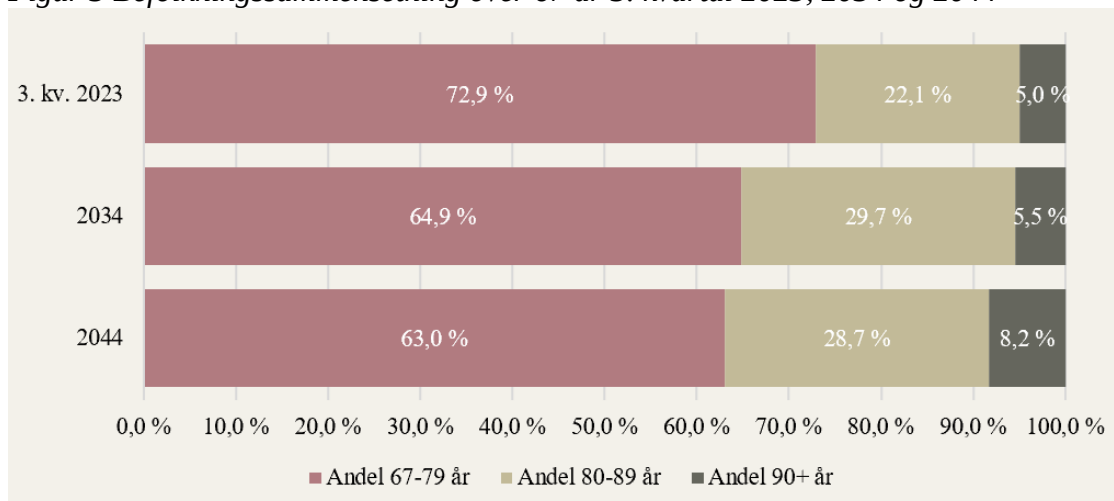
Kilde: Imdi

Haugesund kommune bosatte totalt 295 flyktninger i 2022 og ytterligere 361 i 2023. Anmodningsvedtaket for 2024 er 335 personer.

Forsørgerbyrde og behov for kommunale tjenester innenfor pleie og omsorg

Forsørgerbyrden er et mål på forholdet mellom antall personer i yrkesaktiv alder (20-66 år) og antall personer over 67 år. Den demografiske utviklingen frem mot 2044 vil føre til en økning i forsørgerbyrden i Haugesund kommune, fra 3,8 til 2,3.

Figur 3 Befolkningssammensetning over 67 år 3. kvartal 2023, 2034 og 2044

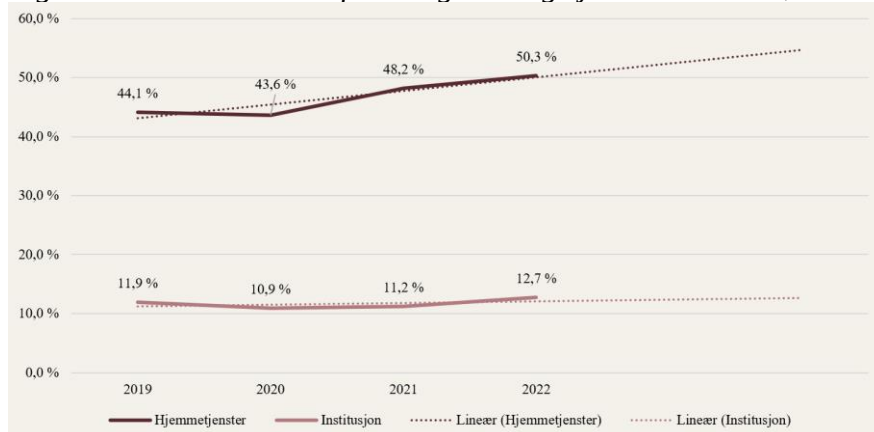
Kilde: Framsikt/SSB, middels vekst

⁵ Per 29.02.2024.

Selv om mange eldre ikke har behov for omfattende kommunale tjenester, øker behovet generelt med alderen. I Haugesund kommune ser vi en betydelig økning i andelen eldre over 80 år, en gruppe som ofte har et større behov for kommunale tjenester.

I tillegg til at det blir flere eldre som vil få behov for kommunale pleie- og omsorgstjenester er det også en del innbyggere under 67 år som mottar tjenester.

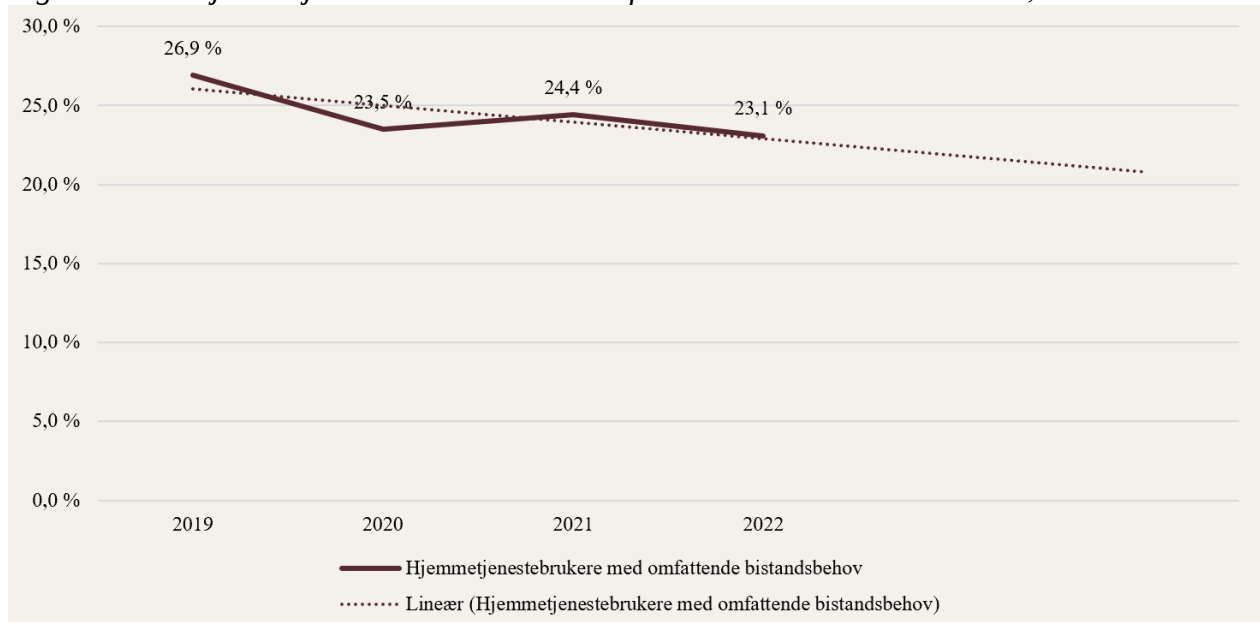
Figur 4 Andel brukere av pleie- og omsorgstjenester 0-66 år, 2019 - 2022

Kilde: Framsikt/SSB

50,3 % av alle som mottar hjemmetjenester i Haugesund kommune er under 67 år. Trenden indikerer en svak vekst fremover. Av alle beboere på institusjon, er 12,7 % under 67 år.

Figur 5 Andel hjemmetjenestemottakere med omfattende bistandsbehov 0-66 år, 2019 - 2022

Kilde: Framsikt/SSB

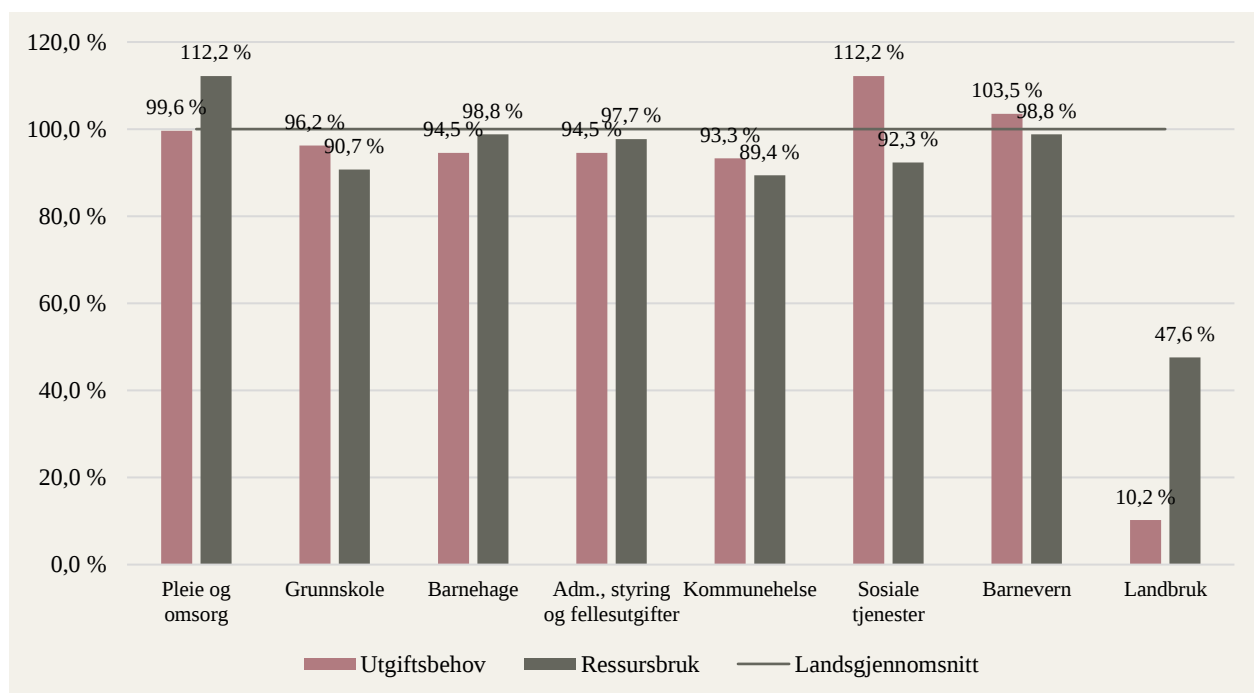
Av brukere av hjemmetjenester under 67 år, har 23,1 % omfattende bistandsbehov.

3.4 UTGIFTSBEHOV OG RESSURSBRUK

Utgiftsbehov er statens beregning av kommunens utfordringer innenfor et tjenesteområde sammenlignet med landsgjennomsnittet. Beregningen i statsbudsjettet (grønt hefte) baserer seg på objektive kriterier som antall eldre, unge, uføre og andre faktorer som kommunen ikke kan påvirke.

Ressursbruk er forholdet mellom kommunens egne utgifter på et tjenesteområde og landsgjennomsnittet, korrigert for kommunens utgiftsbehov. Ressursbruk på over 100 % betyr at kommunen bruker mer penger enn landsgjennomsnittet, korrigert for utgiftsbehovet.

Figur 6 Utgiftsbehov og ressursbruk 2022

Kilde: Framsikt

Haugesund kommune har et objektivt utgiftsbehov som er 12 % lavere enn landsgjennomsnittet. Ressursbruk er justert for kommunen sitt utgiftsbehov. I forhold til landsgjennomsnittet bruker Haugesund kommune mer til pleie og omsorg.

3.5 EFFEKTIVITET

Agenda Kaupang beregner en kommunes effektivitet ved å kombinere en kvalitetsindikator og en kostnadsindikator. Kvalitetsindikatoren er sammensatt av 86 forskjellige indikatorer innenfor ulike tjenesteområder. Kostnadsindikatoren er netto driftsutgifter justert for utgiftsbehov. For å beregne effektivitet bruker man gjennomsnittet av kvalitetsindikatoren og kostnadsindikatoren. Effektiv drift betyr tjenester med god kvalitet og lave kostnader.

For mer om disse beregningene, se [vedleggsdelen](#). Her presenteres også flere indikatorer.

Tabell 2: Effektivitetsindeks 2023, Haugesund kommune

	Kvalitets- indeks	Kostnads- indeks	Effektivitets- indeks
Pleie og omsorg	▲	◆	▲
Grunnskole	▲	●	●
Barnehage	▲	▲	▲
Administrasjon	●	●	●
Helse	◆	●	▲
Sosial	▲	▲	▲
Barnevern	▲	●	▲
Kultur	●	▲	▲
Brann og redning	▲	▲	▲
Plan	▲	▲	▲
Samferdsel	●	●	●
Bolig	▲	▲	▲
Samlet	▲	●	▲

Kilde: Agenda Kaupang, Norges best styrte kommuner - Kommuneindeksen 2023

* Samlet vurdering for kvalitet og kostnad er basert på flere tjenesteområder enn presentert i modellen. Innenfor kostnadsindeksen vurderes 15 tjenesteområder, mens innenfor kvalitetsindeksen vurderes 13 tjenesteområder. Vi har valgt ut de tjenesteområdene som både hadde kvalitetsindeks og kostnadsindeks.

Tabellen viser at Haugesund kommune har moderat effektivitet samlet sett for sine tjenester. Kvaliteten på tjenestene samlet viser en moderat kvalitet, og kostnadsnivået samlet sett er lavt (grønt).

3.6 OPPSUMMERING

Haugesund kommune har et godt økonomisk handlingsrom, men det er viktig å være bevisst på utfordringene i årene som kommer. En aldrende befolkning og færre barn og unge vil medføre:

- Økt utgifter knyttet til et økt behov for tjenester til eldre.
- Håndtering av et stadig høyere forsørgerbehov.
- Redusert behov for skoleplasser som følge av færre barn og unge.
- En plan for hvordan redusere aktiviteten og kostnadene i grunnskolen.

4 SEKTORVISE UTVIKLINGSTREKK

4.1 INNLEDNING

I denne delen går vi nærmere inn på de sektorvise utviklingstrekkene i kommunen. Sentrale kilder for dette er handlings- og økonomiplanen 2024-2027, møte med kontrollutvalget, møte med administrasjonen og et knippe andre nasjonale og lokale styringsdokumenter.

4.2 OPPVEKST

4.2.1 BARNEVERNENSREFORMEN

Med barnevernsreformen, som trådte i kraft 1. januar 2022, fikk kommunen et større faglig og økonomisk ansvar for barnevernet. Dette innebærer blant annet et helhetlig økonomisk ansvar for ordinære fosterhjem og oppfølging og veiledning av disse. Egenandeler for statlige barnevernstiltak, som akuttiltak og institusjon, har økt kraftig, mens egenandelen for spesialiserte hjelpetiltak er redusert. Økt økonomisk ansvar blir kompensert gjennom en økning i rammetilskuddet.

Reformen skal bidra til å styrke forebygging og tidlig innsats i kommunen. Hovedmålet med reformen er at flere barn skal få rett hjelp til rett tid, og at tjenestetilbudet i større grad skal kunne tilpasses lokale behov. Dette stiller krav til kommunens styring av barnevernet, til ledelse i barnevernet og til det samlede familiestøttende arbeidet.

Ifølge første evaluering/statusmåling av barnevernsreformen⁶, har kommunalt barnevern samlet hatt en økning i netto prisjusterte driftsutgifter på 2,1 milliarder kroner fra 2021 til 2022. Den største økningen finner vi i forbindelse med «tiltak når barnet er plassert av barnevernet» (Funksjon 252), etterfulgt av saksbehandling, drift og administrasjon (funksjon 244). Utgiftsøkningen har trolig sammenheng med kommunenes økte ansvar for finansiering av fosterhjem, kombinert med økte statlige egenandeler for institusjon og spesialiserte fosterhjem.

Det ble gjennomført en forvaltningsrevisjon på barnevern i Haugesund i 2021. Rogaland Revisjon IKS gjennomfører for tiden et rådgivningsprosjekt tilknyttet en barnevernssak i kommunen. En forvaltningsrevisjon om kommunens implementering av barnevernsreformen kan være aktuell i slutten av perioden, når de nye forventningene har fått tid til å virke.

⁶ [*Rapport, EVALUERING AV BARNEVERNENSREFORMEN. Første statusrapport med søkelyset på forebygging og tidlig innsats.*](#) Menon Economics, NTNU Samfunnsforskning. Desember 2023.

I dialogmøtet med administrasjonen ble det pekt på den nye barnevernloven og dens innvirkning på kommunen. I dialogmøtet med kontrollutvalget ble det også nevnt at barnevern er aktuelt for en forvaltningsrevisjon.

4.2.2 BARNEHAGE

Barnehage ble spilt inn som tema av kontrollutvalget i vårt dialogmøte. Det ble stilt spørsmål til hvordan kvalitetskontrollen er ved spesielt de små barnehagene.

Kommunen er lokal barnehagemyndighet og skal se til at barnehagene drives i samsvar med regelverket. Barnehagemyndighet har tre virkemidler til disposisjon; veiledning, tilsyn og godkjenning. Kommunen er barnehageeier for Hemmingstad/St.Olav, Solandsbakken, Sagatun, Bleikemyr og Lysskar barnehage.⁷

I økonomiplanen pekes det blant annet på at en må implementere ny økonomiforskrift, hvis formål er å legge til rette for innsyn og kontroll av at offentlige tilskudd og foreldrebetaling kommer barna i barnehagene til gode. Stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO (Meld. St.6. 2019-2020) er også vektlagt. I denne pekes det for eksempel på hvordan en kan styrke tidlig innsats og forbedre kvaliteten på det pedagogiske tilbudet i barnehager.⁸⁹

Kommunen må også jobbe med regjeringens nye kompetansestrategi på barnehageområdet. Denne har som mål at alle barnehagebarn skal ha et tilbud av høy kvalitet, og at på sikt skal minst 50 % av de ansatte være barnehagelærere.

En forvaltningsrevisjon kan for eksempel undersøke i hvilken grad kommunen har et kontrollsystem som sikrer at barnehagene er drevet i tråd med lovverket. En kan også se på brukerfornøydhets og/eller rekruttering.

4.2.3 ENDRINGER I OPPLÆRINGSLOVEN

Mye av innholdet i dagens opplæringslov blir videreført i ny lov som trer i kraft 1.8.2024. Det er imidlertid noen endringer som kan være verdt å merke seg. I ny opplæringslov er kommunens

⁷ Økonomiplan 2024-2027

⁸ Ibid.

⁹ [Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO \(St.Meld 6. 2019-2020\)](#)

plikt til å sørge for at elever får tilpasset opplæring videreført. Det er derimot tydeliggjort at tilpasset opplæring gjelder for alle elever, også de med stort læringspotensial.

Videre er det presisert at den som skal gi individuell tilrettelagt opplæring, må oppfylle kompetansekravene for å bli ansatt i lærerstilling og kompetansekravene for å undervise i de enkelte fagene. Muligheten for unntak er fortsatt gjeldende. Det nye er imidlertid at det er mulig å gjøre unntak fra både kompetansekrav for å bli ansatt i lærerstilling og krav om at lærere må ha relevant kompetanse i de fagene de skal undervise i. Personen som skal gjennomføre undervisningen må ha en universitets- eller høyskoleutdanning som gjør vedkommende særlig egnet til å ivareta behovet til eleven. Det betyr at assistenter i skolen etter ny lov ikke kan gi tilrettelagt opplæring. Unntak krever sakkyndig vurdering av hvilken kompetanse den som skal gi undervisning i det aktuelle tilfellet bør ha. Dette må også komme frem av vedtaket om individuelt tilrettelagt opplæring.

En annen viktig endring er lovfesting av kommunens plikt til å sørge for at elever med fravær i grunnskolen får oppfølging. Dermed må Haugesund i fremtiden jobbe for mer nærvær i skolen, og for å bedre elevenes muligheter til å fullføre og bestå.

4.2.4 VURDERING

Vurderingene oppsummeres i tabellen under.

Risiko	Tema	Hvorfor vesentlig?	Kommentar/problemstilling
	Barneversreformen	Reform skal bidra til å styrke forebygging og tidlig innsats. Andre instanser på oppvekstfeltet får et større ansvar. Et utstrakt samarbeid er nødvendig. Skolene er viktige i barneversreformen, men det er uvisst om de klarer å gjøre det som er forventet av dem. Risiko for at barn ikke får rett hjelp til rett tid.	<i>Hvordan fungerer kommunens arbeid med forebygging og tidlig innsats?</i> <i>Hvordan fungerer ansvarsdelingen og det tverrfaglige samarbeidet?</i>
	Barnehage	Ny kompetansestrategi. Rekruttering enda viktigere. Økt nasjonalt fokus på tidlig innsats. Et godt pedagogisk tilbud er viktig.	<i>Har kommunen et internkontrollsystem for å sikre at barnehagene er drevet i samsvar med lovverket?</i>

	Endringer i opplæringsloven	Det kommer nye kompetansekrav til de som yter tilpasset opplæring i den nye opplæringsloven. Mindre bruk av assistenter. Skolene har også fått en lovfestet plikt til å sørge for at elever med høyt skolefravær får oppfølging.	<i>Aktuelt sent i perioden – når de nye lovendringene har fått tid til å virke.</i> <i>I hvilken grad har Haugesund lyktes med å implementere lovendringene i opplæringsloven?</i>
---	-----------------------------	--	--

4.3 HELSE OG SOSIALE TJENESTER

4.3.1 KOMPETANSEGAPET VIL ØKE INNEN HELSE OG OMSORG

De ansatte er ryggraden i helse- og omsorgstjenestene i kommunen. Tilstrekkelig og kompetent personell er avgjørende for at kommunene skal tilby helse- og omsorgstjenester av god kvalitet. Det har blitt et større press på personellet i helse- og omsorgstjenestene i landet de siste årene, og situasjonen blir enda strammere frem mot 2035.

Ifølge SSBs framskrivninger vil det frem mot 2035 bli en kraftig vekst i behovet for årsverk både innen kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten i Norge. Den sterkeste behovsøkningen kommer i kommunehelsetjenesten. Det vil bli et stadig større gap mellom tilbud og etterspørsel etter sykepleiere og helsefagarbeidere.

Andelen av alle sysselsatte i Norge som jobber i helse- og omsorgstjenesten er tredoblet fra tidlig på 1970-tallet. I 2021 arbeidet 15 prosent av alle sysselsatte i helse- og omsorgssektoren. Mange kommuner i landet står i en bemanningskrise, og det er særlig vanskelig å få tak i sykepleiere og leger. Utfordringene er størst i distriktene.¹⁰

Det er høyskole- og universitetsutdannet personell som har stått for veksten de seneste årene. Fagarbeidere og personell uten formell utdanning har ikke økt tilsvarende.

Demografiutviklingen utfordrer helse- og omsorgssektoren på to måter: Økningen i antall eldre betyr økt behov for pleie- og omsorgstjenester. Samtidig bremses veksten i tilgjengelig arbeidskraft før den stopper helt opp. Fra midten av 2030-tallet vil antallet personer i yrkesaktiv alder falle. Helsepersonellkommisjonen mener derfor at det ikke er bærekraftig å øke helse- og omsorgssektorens andel av den totale arbeidsstyrken vesentlig. Fordi ansatte allerede er et knapphetsgode, og i «*enda større grad vil være det fremover, må helse- og omsorgstjenesten*

¹⁰ Helsepersonellkommisjonen – tid for handling, 2023.

*bruke personellet og deres kompetanse mye mer effektivt enn før. Det blir færre ansatte per pasient».*¹¹

Gapet mellom tilbud og etterspørsel er strukturelle nasjonale helse- og omsorgsutfordringer som Haugesund naturligvis ikke kan løse alene. For Haugesund blir det derfor avgjørende å få til en best mulig utnyttelse av de ressursene og den kompetansen kommunen har.

Helt til slutt: Andelen kommuner som sier de sliter med å rekruttere sykepleiere er nesten doblet siden 2015.¹² Dette har ført til skjerpet konkurranse mellom kommunene, som også konkurrerer med sykehus, vikarbyråer, private institusjoner og aktører utenfor helsesektoren. Kommunene har begynt å overby hverandre i form av økt lønn eller andre ordninger for å rekruttere kompetansen de trenger (rekrutteringstilskudd, lokale tillegg, nedbetaling av deler av studielån osv.). I tillegg er det en trend at flere sykepleiere leier ut seg selv via vikarbyrå til langt høyere lønn.¹³ Dette er forhold som etter alt å dømme vil bidra til å øke kommunens helse- og omsorgskostnader.

4.3.2 HJEMMETJENESTEN

I dialogmøtet med kontrollutvalget var kommunens hjemmetjeneste et samtaleemne. Det ble påpekt at det er viktig at pengene innenfor helse og omsorg brukes riktig, og at kommunen har et vedtak på å redusere innleie. Det var også vesentlig at «de vonde historiene» om glemte eldre ble sikret.

Ifølge økonomiplanen er det en økende grad av etterspørsel etter helsetjenester med høy medisinsk kompetanse, og dette medfører økt behov for rekruttering. Kommunen ønsker også å utvikle de ansatte den allerede har og utvikle en heltidskultur. Det er også et mål om å fortsette å bruke og å ta i bruk mer velferdsteknologi.¹⁴

I det siste har kommunen sett at det er blitt et tøffere miljø blant deler av brukergruppen. Dette «utfordrer tjenestene til å tenke nytt og annerledes for å ivareta både brukerne av tjenesten våre, de pårørende og de ansatte på en trygg og god måte».¹⁵

Et forvaltningsrevisjonsprosjekt kan for eksempel undersøke om kommunen har et internkontrollsystem som sikrer at brukerne får det de har krav på. Det vil også være svært aktuelt

¹¹ Helsepersonellkommisjonen – tid for handling, 2023.

¹² [Ingen yrkesgrupper er vanskeligere å rekruttere for kommunene enn sykepleiere \(sykepleien.no\)](#)

¹³ [Helseminister om sykepleiere som leier ut seg selv: – En kjempeutfordring \(vg.no\)](#)

¹⁴ Økonomiplan 2024-2027

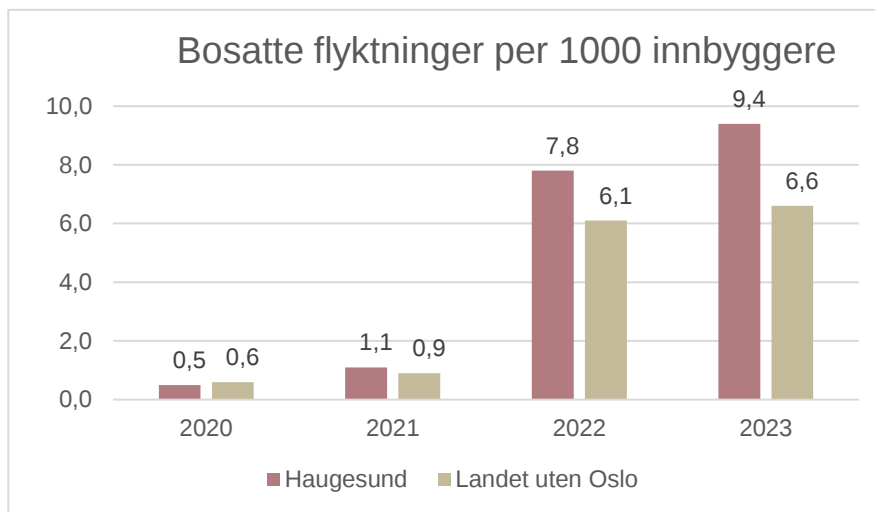
¹⁵ Ibid.

å se nærmere på ressursbruken og avvikshåndteringen – med utgangspunkt i kontrollutvalgets ønsker.

4.3.3 INTEGRERING AV FLYKTNINGER

Haugesund bosatte totalt 656 flyktninger i perioden 2022-2023.¹⁶ For 2024 er kommunen anmodet om å bosette 335 flyktninger.¹⁷

Figur 7 Bosatte flyktninger per 1000 innbyggere

Kilde: Framsikt

Figuren over viser at Haugesund de siste årene har tatt imot flere flyktninger enn landssnittet (uten Oslo) i forhold til innbyggertall.

I vårt dialogmøte med kontrollutvalget var kommunens oppfølging av flyktninger noe som opptok dem. Det ble stilt spørsmål til om kommunen i tilstrekkelig grad ivaretar de som kommer.

I økonomiplanen pekes det på at «det høye antallet flyktninger fører til behov for en vesentlig økning i sosialhjelpsbudsjettet».¹⁸

¹⁶ [IMDi bosettingstall](#)

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Økonomiplan 2024-2027

Økte kostnader og et høyere press på tjenestene, kan potensielt være vesentlige utfordringer.

Integreringstilskuddet går til bosetting og integrering i skole og arbeidsmarked, og kostnadsveksten må dekkes i ordinær drift. Det blir sentralt for Haugesund i årene som kommer å lykkes med integreringen og å få flyktningene ut i arbeid, slik at dette ikke blir en stor utgiftspost for kommunen.

4.3.4 SOSIALE FORSKJELLER OG UTENFORSKAP

Haugesund har gjennomført en levekårsundersøkelse som viser noen utfordringer for kommunen. Ifølge denne er det en høy andel personer og barn i lavinntektshusholdninger, høy andel sosialhjelpsmottakere og høy andel unge uføre uførepensjonister. I kommuneplanen står det at «det blir viktig for kommunen å møte disse utfordringene med strategiske tiltak som kan utjevne forskjeller mellom mennesker og bydeler».¹⁹ Det kommer frem av undersøkelsen at kommunen må være spesielt oppmerksom på å bedre levekårssituasjonen i sentrum. Det er et behov for både sosiale og fysiske oppgraderinger.²⁰

Det er et særlig fokusområde for kommunen å styrke sosial deltakelse blant innbyggerne. Kommunen ønsker å «fremme deltagelse for å styrke sosiale nettverk og bedre folkehelse». Dette fokusområdet er vedtatt enstemmig i temaplan for kultur, idrett og frivillighet.²¹

Et eventuelt forvaltningsrevisjonsprosjekt kan se nærmere på hvordan kommunen jobber for å motvirke utenforskap, og hvorvidt man lykkes. Prosjektet bør være sektorovergripende for å se hvordan kommunen arbeider med sosiale forskjeller og utenforskap.

4.3.5 VURDERING

Vurderingene oppsummeres i tabellen under. Vi kommer også med noen korte forslag til hva som kan være aktuelle problemstillinger. Disse står i kursiv i kommentarfeltet.

¹⁹ [Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2030, s. 7](#)

²⁰ Ibid.

²¹

Risiko	Tema	Hvorfor vesentlig?	Kommentar
	Helse- og omsorg – kompetanse-utnyttelse	Kompetansegapet vil trolig øke i sektoren. Færre sykepleiere og helsefagarbeidere, økt behov. Skjerpet konkurranse mellom kommunene, som allerede nå har begynt å overby hverandre i kampen om arbeidskraften. Helse og velferd må fremover bruke kompetansen mer effektivt og samtidig være en attraktiv arbeidsgiver for de ansatte.	<i>Dette er primært basert på befolkningsframskrivninger og rapporten fra helsepersonell-kommisjonen.</i> <i>Hvordan klarer Haugesund å utnytte den samlede kompetansen for å sikre best mulige tjenester?</i>
	Hjemmetjenesten	Økende behov for ansatte med høy kompetanse. Utstrakt vikarbruk kan være kostbart. Bruk av velferdsteknologi blir sentralt i årene som kommer.	<i>Tjeneste i samsvar med lovverket, kapasitet, rekruttering, ressursbruk.</i>
	Integrering av flyktninger	Integrering involverer mange tjenesteområder. Risiko for at kommunen ikke er godt nok rigget til å håndtere de siste årenes vekst av flyktninger. Å lykkes med integrering og sysselsetting av flyktningene er viktig for både kommuneøkonomien og enkeltmenneskene.	<i>Får flyktningene i Haugesund den oppfølgingen de har krav på?</i>
	Sosiale forskjeller og utenforskap	Levekårsundersøkelsen vise at kommunen har en del innbyggere som kan behøve en forbedring i sin levkårssituasjon. Særlig fokusområde å styrke sosial deltagelse. Risiko for permanent utenforskap for en gruppe mennesker, og for de negative konsekvensene dette fører med seg for enkeltindivid og samfunn.	<i>Kan være sektorovergripende.</i> <i>Hvordan arbeider kommunen for å motvirke sosiale forskjeller og utenforskap?</i>

4.4 SAMFUNN

4.4.1 PLAN- OG BYGGESAK

I dialogmøtene med administrasjonen og kontrollutvalget ble kommunens håndtering av plan- og byggesaker tatt opp som tema.

Det var flere aspekter ved dette tjenesteområdet som ble nevnt som aktuelle for videre undersøkelse. Kontrollutvalget pekte for eksempel på om innbyggerservicen er god nok, og om kompetansen til å fatte vedtak er tilstrekkelig. Administrasjonen var blant annet opptatt av om det foreligger digitaliseringspotensial og om hvordan kommunen kan bli bedre på rekruttering. De understrekte også at et tjeneste- og serviceperspektiv på en eventuell forvaltningsrevisjon kan være positivt og gi grunnlag for å korrigere seg.

En eventuell forvaltningsrevisjon kan dekke disse områdene.

4.4.2 SELVKOSTOMRÅDER

I dialogmøtet med kontrollutvalget var det flere forhold ved noen av kommunens selvkostområder som det ble stilt spørsmål ved. Dette gjaldt for eksempel en kraftig gebyrvekst innen vann, avløp og renovasjon og om det ble drevet kostnadseffektivt.

Ifølge økonomiplanen har Haugesund et stort etterslep på utskiftning av gamle ledninger, og kommunen har over flere år jobbet med å redusere lekkasjeprosenten i vannledningsnettet. Det forventes strengere nasjonale føringer innen vann og avløp i årene som kommer.

For 2023 til 2024 foreslå kommunedirektøren i forslag til økonomiplanen en samlet gebyrøkning for vann, avløp og feiing på rundt 17 %.

4.4.3 AREALBRUK

I kommuneplanen er det nevnt som et delmål at «Haugesund skal være en grønn kommune med rik tilgang på grøntområder».²² Det er et ønske om å begrense arealbehov for bolig og næring,

²² Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2030, s. 13

samt øke boligfortetningsgraden i eksisterende byggesoner, samtidig som at man vil skape en kortreist hverdag for innbyggerne slik at de får nærhet til daglige gjøremål.²³

Mye av samme tankegang om en mer bærekraftig arealbruk er å spore i Haugesunds kommunedelplaner. I kommunedelplan for klima og energi 2021-2030, ønsker kommunen å legge til rette for økt bruk av sykkel, gange og kollektiv.²⁴ Kommunen vil også ivareta karbon- og artsrike arealer på land og i sjø, i tillegg til å ivareta dyrket mark.²⁵

En forvaltningsrevisjon på dette området kan være en naturlig oppfølging til forvaltningsrevisjonsrapporten *Måloppnåelse knyttet til miljø og klima* levert våren 2024.

4.4.4 DIGITALISERING

Samfunnet blir i økende grad digitalisert. Dette gjelder også offentlig sektor. Siden de fleste offentlige tjenester er kommunale tjenester, er kommunene en sentral aktør i dette arbeidet. Dette fører til økende krav og forventinger til at kommunene følger trenden.

I SSBs undersøkelse Digitalisering og IKT i offentlig sektor fra 2022, svarte 5 av 10 kommuner at «manglende kompetanse i svært stor eller ganske stor grad hadde vært til hinder for utviklingen av kommunens digitale tjenester». Økt digitalisering blant kommunene er ønskelig. Fra 2018 til 2022 var det flere kommuner som svarte at de enten har utarbeidet en digitaliseringsstrategi og/eller iverksatt omfattende IKT-prosjekter. I 2023 svarte 80,7 % av landets kommuner at digitaliseringstiltak vil føre til «økt kvalitet på tjenester for eksterne brukere».

Samtidig viser SSBs tall for alle kommuner, uavhengig av størrelse, at 72,1 % opplevde problemer med rekrutteringen av IKT-spesialister i 2023.

Ifølge økonomiplanen er det behov for en «overordnet koordinering og støtte i digitaliseringsarbeidet, uavhengig av enheter, systemer og prosesser».²⁶ I tillegg har kommunedirektøren det som «mål å styrke organiseringen av dette arbeidet de neste årene».²⁷

²³ Ibid., s. 8

²⁴ Kommunedelplan for klima og energi 2021-2030, s. 3

²⁵ Ibid., s. 4

²⁶ Økonomiplan 2024-2027

²⁷ Ibid.

Å lykkes med rekruttering, men også utviklingen av intern kompetanse, vil være essensielt med tanke på implementeringen av tiltak. I økonomiplanen fremgår det at digitalisering er et satsingsområde hvor en har som mål å oppnå gevinster og effekter for hele kommunen.²⁸

4.4.5 VEDLIKEHOLDSETTERSLEP

Det står i økonomiplanen at Haugesund har flere bygninger med vedlikeholdsetterslep som er krevende å ta igjen. Dette fremstår som et satsingsområde. Det blir understreket at:

*«En viktig oppgave i årene fremover blir å etablere en god forvaltningsstrategi for all bygningsmasse slik at vår samlede bygningsmasse på cirka 180.000 kvadratmeter svarer til stadig endrede behov, krav og forventinger».*²⁹

Videre siktes det til at det er ønskelig å sikre en bygningportefølje- og forvaltning som bygger opp under FNs bærekraftsmål, og at dette til og med «vil være en av våre viktigste oppgaver i årene som kommer».³⁰

Vedlikehold av offentlige bygninger er en investering i samfunnets velferd og fremtid, og er dermed vesentlig. Vedlikehold kan være kostnadsbesparende satt opp mot å bygge nytt. Det kan også knyttes opp mot Haugesunds utviklingsstrategi hvor miljøet er en av to komponenter som skal stå i sentrum.³¹

Det er også risiko involvert hvis vedlikeholdet ikke er tilstrekkelig, med tanke på oppfølgingen av lovverk og standarder som kommunen må rette seg etter.

4.4.6 BEREDSKAP

I dialogmøtet med kontrollutvalget var kommunens beredskap et tema.

²⁸ Ibid.

²⁹ Økonomiplan 2024-2027

³⁰ Ibid.

³¹ Kommuneplanens samfunnsdel 2019-2030, s. 3

Utvalget hadde flere aktuelle spørsmål de ønsket svar på. Det kom frem av møtet at de blant annet lurte på om kommunens beredskapsplaner var levende nede på virksomhetsnivå.

I Kommunetrappen, Statsforvalteren i Rogalands kartlegging av kommunenes arbeid med samfunnstrygghet og beredskap, får Haugesund 30 poeng i siste undersøkelse fra 2023. Dette gjør at kommunen er i «gul sone», noe som tilsvarer «middels høyt nivå».³²

Haugesund er en stor kommune. En forvaltningsrevisjon kan for eksempel undersøke kommunen på virksomhetsnivå, så vel som et overordnet nivå. Grad av øving, varslingskanaler og rutiner for utarbeidelse av ROS-analyser, er eksempler på aspekter ved kommunens beredskap som kan undersøkes.

4.4.7 VURDERING

Vurderingene oppsummeres i tabellen under. Vi kommer også med noen korte forslag til hva som kan være aktuelle problemstillinger. Disse står i kursiv i kommentarfeltet.

Risiko	Tema	Hvorfor vesentlig?	Kommentar
	Plan- og byggesak	At innbyggere har tillit til kommunens saksbehandling er viktig. Brukerfornøydhet og praksis i tråd med lovverket er viktige stikkord. En forvaltningsrevisjon kan gi gode læringspunkter.	<i>En forvaltningsrevisjon kunne vurdert Haugesunds praksis ifm. plan- og byggesaksbehandlingen.</i>
	Selvkostområder	Gebyrøkninger kan gå utover lavinntektsfamilier. Stort etterslep på utskifting av gamle ledninger. Det kan komme strengere krav i løpet av årene som kommer.	<i>Et prosjekt kan gå nærmere inn på årsakene til gebyrøkningen og planleggingen av vedlikeholdet. Det er også mulig å se bredere og på alle selvkostområder.</i>

³² <https://www.statsforvalteren.no/rogaland/samfunnssikkerhet-og-beredskap/kommunal-beredskap/kommunetrappa-2022/>

	Arealbruk	Viktig tema for beboere i kommunen. Kan ha stor innvirkning på trivsel. Mange ønsker og mål i kommunens eget planverk. Kan være en naturlig oppfølging til forvaltningsrevisjonsrapporten <i>Måloppnåelse knyttet til miljø og klima</i> levert våren 2024.	<i>Hvordan har arealdisponeringen utviklet seg over tid?</i> <i>I hvilken grad er kommunens arealforvaltning i tråd med bærekraftmål og egne målsettinger?</i>
	Digitalisering	Etter planen skal det utgis en ny nasjonal digitaliseringsstrategi i løpet av 2024. Forventningene blir bare større og større for hvert år og kommunen må være tilpasningsdyktig. Tiltak kan effektivisere kommunen på sikt hvis gjennomført riktig.	<i>I hvilken grad tilbyr Haugesund digitale løsninger i sin kontakt med innbyggerne?</i> <i>Hvordan opplever innbyggerne kontakten gjennom kommunen sine digitale informasjonskanaler?</i> <i>I hvilken grad jobbes det for å utvikle digital kompetanse og iverksette digitaliseringsprosjekter internt i kommunen?</i>
	Vedlikeholdsetterslep	Vedlikehold av bygninger kan være kostnadsbesparende i forhold til om man må bygge nytt. Bygninger er ofte store investeringer, og ved å sørge for at de er i god stand, sikrer man at kommunen får mest mulig igjen for investeringen. Vedlikehold sikrer at bygninger er i tråd med lover og standarder.	<i>I hvilken grad har Haugesund et tilfredsstillende planleggings- og styringssystem for vedlikehold av kommunale bygninger og veier?</i> <i>I hvilken grad har Haugesund mål, strategier og tiltak for å sikre et godt verdibevarende vedlikehold av kommunale bygninger?</i>

	Beredskap	Det er usikre tider. Beredskap er blitt enda viktigere. Kommunen er en viktig garantist for samfunnstrygghet og beredskap. Også mange lovkrav å forholde seg til. Haugesund havner på «middels høyt nivå» på Kommunetrappen for 2023. Rom for forbedring.	<i>I hvilken grad øves det på virksomhetsnivå?</i> <i>I hvilken grad har kommunens virksomheter utarbeidet ROS-analyser?</i> <i>Er den overordnede beredskapen i samsvar med lovverket?</i>
---	-----------	--	--

4.5 ADMINISTRASJON

4.5.1 OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Ifølge Direktorat for økonomistyring bruker offentlig sektor om lag 740 milliarder kroner på kjøp av varer og tjenester i året og «anskaffelser utgjør ofte 40-60 prosent av offentlig sektors samlede kostnader». ³³ DFØ peker videre på at de fleste offentlige virksomheter har et stort potensial for å jobbe mer effektivt og målrettet med anskaffelsene sine. ³⁴

Kommunen har flere store investeringsprosjekter de kommende årene. Eksempler på dette er Risøy bru og nytt folkebad.

Vår generelle erfaring fra kommunesektoren tilsier at innkjøpsområdet har risiko for feil i forbindelse med etterlevelsen av reglene om offentlige anskaffelser. For eksempel vil måten kommunen henter inn anbud på, ha stor betydning for resultat og sluttsum. Et sentralt siktemål med et slikt prosjekt vil være læring om hva kommunen kan gjøre annerledes i anbudsprosessen.

4.5.2 BRUKEN AV KONSULENTTJENESTER

Kommunens bruk av konsulentttjenester er noe som opptar kontrollutvalget ut fra vårt dialogmøte. Det ble stilt spørsmål til om bruk av konsulenter er en effektiv måte å bruke penger på, og om en i større grad burde benytte seg av egne ressurser.

³³ <https://anskaffelser.no/innkjopsledelse/effektivisering-gjennom-anskaffelser>

³⁴ Ibid.

Det ble også stilt spørsmål til om kommunen har nok og rett kompetanse, med tanke på denne utstrakte bruken av innleide konsulenttjenester.

En forvaltningsrevisjon kan for eksempel se nærmere på om det foreligger strategiske vurderinger av behovet for å leie inn konsulenter, på kommunens egen kompetanse, og i hvilken grad konsulentbruken bidrar til en ressurseffektiv drift.

4.5.3 HABILITET

Habilitet var et tema i dialogmøtene med administrasjonen og kontrollutvalget.

Ifølge administrasjonen har Haugesund falt flere plasseringer når det gjelder «åpenhet» på kommunebarometeret. Det kom også frem fra møtet at de mente en vurdering av rutinene og systemene knyttet til habilitet blant administrasjon og politikere, kunne vært nyttig.

Kontrollutvalget pekte også på at en gjennomgang av rutinene for både politikere og ansatte i kommunen ville vært positivt. Det ble stilt spørsmål til om kommunen har gode nok retningslinjer og om disse blir brukt i praksis.

En forvaltningsrevisjon kan undersøke disse nevnte momentene knyttet til habilitet i Haugesund kommune.

4.5.4 OMSTILLING

Andelen unge mellom 0-19 år er ventet å minske med 10,3 % (873 personer) frem mot 2034.

I grunnskolen (6-15 år) er antall elever estimert til å reduseres med 16,3 % (718 personer) i tilsvarende tidsrom.

Det er risiko for at et redusert antall barn i skolene vil utfordre kommunen på å sikre en ressurseffektiv drift. Det kan potensielt bli flere plasser enn det er behov for.

Denne utviklingen skjer parallelt med at det vil være et økt antall eldre som vil ha behov for helsetjenester. Antall innbyggere over 67 år, er ventet å stige 26,3 % frem mot 2034. Dette utgjør 1634 personer.

Problemstillingene knyttet til tilpasninger av tjenestetilbudet vil dermed bare forsterke seg. Da er det av stor betydning at kommunen har gode planer for slike tilpasninger. Samtidig er tilbud i eget nærmiljø et gode som ofte verdsettes høyt av både familier og ansatte. Da må kommunen ha en helhetlig tilnærming som finner balansen mellom lokale behov og samlet ressursbruk, og som

tar inn over seg følgene av betydelige demografiske endringer innen både oppvekst- og helsefeltet.

En større gjennomgang av organisering og dimensjonering av Haugesunds tjenestetilbud er et mulig tema for forvaltningsrevisjon. Hvordan arbeider kommunen med dimensjonering og ressursbruk på området, særlig i lys av fremtidig behov og demografiske endringer?

4.5.5 YTRINGSKULTUR, AVVIKSSYSTEM OG HÅNDTERING AV VARSLINGSSAKER

I dialogmøtet med kontrollutvalget var det tydelig at ytringskultur i kommunen er et tema av interesse. Det ble stilt spørsmål til arbeidskulturen, og hvorvidt om det er gode rutiner og systemer for avviksrappoterering.

Kontrollutvalget mente også at det hadde vært en del varslingsaker i kommunen, og hadde et ønske å finne ut av hvordan kommunen har til vane for å håndtere disse.

Det er mange grunner til at det er vesentlig for Haugesund kommune å inneha et tilstrekkelig avvikssystem, gode rutiner for håndtering av varslingsaker og at det eksisterer en ytringskultur.

For det første vil dette gjøre det mulig å identifisere, dokumentere og analysere feil og mangler i kommunens tjenester.

For det andre kan det gi verdifulle læringsmuligheter. Dette kan bidra til læring og utvikling i kommunen.

For det tredje vil det kunne bety tryggere og mer effektive arbeidsforhold. Det viser at kommunen tar de ansattes bekymringer på alvor og arbeider aktivt for å forbedre arbeidsmiljøet.

4.5.6 VURDERING

Vurderingene oppsummeres i tabellen under. Vi kommer også med noen korte forslag til hva som kan være aktuelle problemstillinger. Disse står i kursiv i kommentarfeltet.

Risiko	Tema	Hvorfor vesentlig?	Kommentar
	Offentlige anskaffelser	Kommunen skal iverksette flere store investeringsprosjekter de neste årene. Vår generelle erfaring fra kommunesektoren tilsier at innkjøpsområdet har risiko for feil i forbindelse med etterlevelsen av reglene om offentlige anskaffelser. Risiko for budsjett- og tidsoverskridelser.	<i>En FR kan undersøke hvordan anbudsprosessene fungerer og om kommunen etterlever regelverket.</i>
	Bruken av konsulent tjenester	Bruk av konsulenter kan være kostbart, og det kan være nyttig å evaluere bruken. Kompetanse er viktig for kvaliteten på tjenestene. Det er vesentlig å ha gode retningslinjer og planer for konsulent tjenester.	<i>Hvilket omfang har Haugesunds bruk av konsulent tjenester?</i> <i>Eksisterer det retningslinjer og strategier for bruken?</i> <i>Er anskaffelsesprosessen i tråd med kommunens regler og lovverket?</i>
	Habilitet	Gode rutiner og systemer for håndtering av habilitet er viktig for tilliten mellom innbyggere, politikere og administrasjon. Å ha gode retningslinjer og rutiner skaper en intern trygghet.	<i>I hvilken grad Haugesund tilstrekkelige retningslinjer og rutiner knyttet til ivaretagelse av habilitet?</i>
	Omstilling	Det blir færre barn og unge i Haugesund. Samtidig vil det blir flere eldre. Et mål for Haugesund bør være å dimensjonere tjenestetilbudet i takt med den demografiske utviklingen. Det kan være vanskeligere å bygge ned tjenester enn å bygge dem opp. Kvaliteten på tjenestene må også etterleve lovverket.	<i>I hvilken grad har kommunen dimensjonert sitt tilbud på skoleområdet?</i> <i>I hvilken grad arbeider kommunen systematisk med dette?</i> <i>Hva vurderes til å være viktige utfordringer og muligheter?</i>

	Ytringskultur, avvikssystem og håndtering av varslingsaker	Både administrasjon og kontrollutvalg var opptatte av dette. Viktig område med tanke på tillit, arbeidsmiljø, læring som organisasjon, etc. Ytringsfrihetskommisjonens utredning fra 2022 viser at offentlig sektor har et stort forbedringspotensial når det gjelder ytringskultur på arbeidsplassen.	<i>I hvilken grad jobbes det systematisk med å fremme en ytringskultur i kommunen?</i> <i>Hva slags system og rutiner er etablert for å kunne melde og håndtere avvik?</i> <i>Hva blir gjort på ulike nivåer i kommunen for å følge opp og lukke innmeldte avvik?</i>
---	---	---	--

5 FORVALTNINGSREVISJONER

Gjennomførte forvaltningsrevisjoner	Årstall
Vedlikehold av kommunale bygg	2018/2019
Samarbeidet om brann og redning på Haugalandet	2019
Rutiner for beboermidler og ansettelsesforhold	2019
IT-sikkerhet	2021
Barnevern	2021
Vold og trusler i skolen	2022
Psykisk helse	2022
Spesialundervisning og grunnleggende ferdigheter i skolen	2024
Måloppnåelse knyttet til miljø og klima	2024

Gjennomførte/påbegynte eierskapskontroller	Årstall
Karmsund Havn IKS	2021

Ikke gjennomførte forvaltningsrevisjoner
Enhet for psykisk helse og rus og LAR
Avviksmeldinger knyttet til vold og trusler i skolen
Sikkerhet i hjemmetjenesten
Redusert sykefravær
Opplæringsloven § 9a
Syssel- og trafikkisikring
Funksjonshemmedes levekår
Beredskap, hendelser og katastrofer
Ansettelser i kommunen
Offentlige anskaffelser
Tilskudd til frivillige organisasjoner
Vann og avløp

Ikke gjennomførte eierskapskontroller
Generell eierstyring av Haugesund kommune
Haugaland Kraft AS
Haugaland Vekst IKS
Haugaland Interkommunale Miljøverk IKS
Universitetsfondet for Rogaland IKS

6 STATLIGE TILSYN

Årstall	Område	Tema	Utført av
2020	Drikkevann	Vannforsyningssystem	Mattilsynet
2020	Sosial	Undersøkelse av tilgjengeligheten til de sosiale tjenestene i NAV	Statsforvalteren i Rogaland
2021	Barnevern	Landsomfattende tilsyn 2021 med barneverntjenestens arbeid med undersøkelser – Egenvurderingstilsyn.	Statsforvalteren i Rogaland
2022	Arbeidsmiljø	Forebygge muskel- og skjelettplager og psykiske plager - stedlig tilsyn	Arbeidstilsynet
2022	Drikkevann	Revisjon i vannforsyningssystem	Mattilsynet
2022	Arbeidsmiljø	Forebygge muskel- og skjelettplager og psykiske plager - stedlig tilsyn	Arbeidstilsynet
2022	Miljø og klima	Tilsynsaksjoner kunstgressbaner	Statsforvalteren i Rogaland
2022	Grunnoppplæring	FNT Skolemiljø	Statsforvalteren i Rogaland
2023	Arbeidsmiljø	Forebygge muskel- og skjelettplager og psykiske plager - stedlig tilsyn	Arbeidstilsynet
2023	Personvern	Brevkontroll - Etterlevelse av regelverkets krav til personopplysningsikkerhet	Datatilsynet
2023	Matrikkelen	Matrikkellovtilsyn	Statens Kartverk
2023	Helse og omsorg	Kommunen sitt arbeid med å forebygge og følge opp vold og overgrep i sykehjem	Statsforvalteren i Rogaland
2023	Krisesenter	Krisesentertilbudet	Statsforvalteren i Rogaland
2023	Drikkevann	Revisjon/inspeksjon	Mattilsynet
2023	Arbeidsmiljø (3 tilsyn)	Muskel- og skjelettplager og psykiske plager - stedlig tilsyn	Arbeidstilsynet
2024	Miljø og klima	Kommunetilsyn med kommunens forsøplingsmyndighet (§28)	Statsforvalteren i Rogaland
2024	Arbeidsmiljø (2 tilsyn)	Muskel- og skjelettplager og psykiske plager - stedlig tilsyn	Arbeidstilsynet
2024	Helse og omsorg	Tilsyn med medisineringsstøtte for hjemmeboende eldre	Statsforvalteren i Rogaland

7 KOMMUNALE SELSKAPER

7.1 INNLEDNING

Det snakkes om eierstyring når kommunen har valgt å opprette selskaper som skal sørge for tjenester til kommunens innbyggere. Virksomhet som forvaltes av kommunens administrasjon med kommunedirektøren som øverste administrative leder, er ikke å anse som eierstyring.

I denne sammenheng forstås derfor eierstyring som å sørge for at kommunens interesser forvaltes i tråd med formålene satt for selskapene. Det offentlige forvalter våre skattepenger og skal løse lovpålagte oppgaver og tilby tjenester til innbyggere. Derfor bør eierne være fremoverlente, informerte, og interesserte i sine selskaper.³⁵

God eierstyring er viktig for å:

- oppnå de mål eierne har hatt med opprettelsen av selskapet
- forvalte ressursene på best mulig måte
- kontrollere risiko

7.2 LOVREGLER

Ifølge kommuneloven § 23-2.1c skal kontrollutvalget påse at det utføres forvaltningsrevisjon av kommunens virksomhet, og av selskaper kommunen har eierinteresser i. Ifølge kommuneloven § 23-2.1d skal kontrollutvalget også påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll).

Det kan gjennomføres både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon av selskaper. Dette innebærer hvordan eierskapsoppfølgingen er gjennomført (eierskapskontroll) og forvaltningsrevisjon av selskapet (hvordan utvalgte sider ved driften av selskapet er gjennomført). Det kan gjennomføres eierskapskontroll uten forvaltningsrevisjon av én eller flere selskaper, og det kan gjennomføres eierskapskontroll av kommunes eierstyring av samtlige selskaper som er omfattet av denne type kontroll.

Selskapstyper som er omfattet av eierskapskontroll er:

- a) interkommunale selskaper etter IKS-loven
- b) interkommunale politiske råd
- c) kommunale oppgavefellesskap

³⁵ [Hva kjennetegner god eierstyring? - NKRF](#)

- d) aksjeselskap der en kommune eller fylkeskommune alene eller sammen med andre kommuner, fylkeskommuner eller interkommunale selskaper direkte eller indirekte eier alle aksjer.

7.2.1 HVILKE SELSKAPSFORMER ER OMFATTET AV EIERSKAPSKONTROLL?

Eierskapskontroll i selskaper omfatter alt kommunalt/fylkeskommunalt eierskap som er organisert med hjemmel i andre lover enn kommuneloven, samt interkommunale politiske råd og kommunale oppgavefelleskap (så lenge de er organisert som selvstendige rettssubjekter). Inkludert er dermed aksjeselskaper (AS), interkommunale selskaper (IKS) og samvirkeforetak (SA).

Utenfor rekkevidden av eierskapskontroll er f.eks. kommunale foretak (KF) og interkommunale samarbeid som ikke er egne rettssubjekter. Vertskommunesamarbeid kan ikke være selvstendige rettssubjekter. Heller ikke stiftelser og foreninger omfattes av regelverket om eierskapskontroll. Kommunale foretak (KF) kan gjøres gjenstand for forvaltningsrevisjon på lik linje med annen kommunal virksomhet.

Figur 8 Oversikt over selskapsformer som kan brukes til kommunalt eierskap.

Eierne står ganske fritt i valg av selskapsform. Aksjeselskapsformen er imidlertid lovkrav eller anbefaling for en rekke typer virksomheter (energiproduksjon, arbeidsmarkedsbedrifter og bompengeselskaper). Aksjeselskapsformen kan anses godt tilpasset for virksomheter som opererer i et marked med risiko- og konkurranseeksponering.

IKS-formen kan anses godt tilpasset for virksomheter som håndterer kommunale oppgaver i egenregi for eierne (deltakerne) og hvor det ellers ikke er aktuelt med fortjeneste/utbytte (typisk virksomheter som driver med kultur, idrett eller under selvkostregimet). Slike selskap opprettes gjerne når dette gir en effektivitet i kommunenes tjenesteproduksjon. Dersom det drives næring

med fortjeneste/utbyttmuligheter i et IKS, vil dette ofte være skilt ut i heleide datterselskaper som er aksjeselskaper.

7.2.2 HELEIDE OG DELEIDE KOMMUNALE SELSKAPER

Heleide kommunale selskaper

Kontrollutvalget har innsynsrett i heleide selskaper iht. kommuneloven § 23-6. Med heleide selskaper mener vi aksjeselskaper kun eid av kommuner/fylkeskommuner og interkommunale selskaper (IKS-er). I tillegg kommer de to samarbeidsformene kommunalt oppgavefellesskap og interkommunalt politisk råd. Kommunalt oppgavefellesskap gjelder imidlertid stort sett friluftsråd.

Deleide kommunale selskaper

Med deleide selskaper mener vi selskaper hvor det er andre typer eiere (private, staten e.a.). Med deleide selskaper har ikke kontrollutvalget innsynsrett. Det samme gjelder andre selskapsformer enn nevnt i kommuneloven § 23-6 (eksempelvis samvirker). Forvaltningsrevisjon i de nevnte selskaper kan bare foretas etter avtale med øvrige eiere eller når det eventuelt er vedtektsfestet. Det kan imidlertid nå uansett gjennomføres en kontraktsrevisjon, jf. kommuneloven 23-6, siste ledd.

7.3 SELSKAP SOM KAN OMFATTES AV EIERSKAPSKONTROLL

Haugesund kommune Selskap	Heleid AS	IKS	Deleid AS	Annet
Flotmyr Bkb2 AS	100 %			
Flotmyr Bs1 AS	100 %			
Flotmyr Bs2 AS	100 %			
Haugesund Kultureiendom AS	100 %			
Haugesund Parkering Holding AS	100 %			
Kompetansefondet AS	100 %			
Uni-K Holding AS	100 %			
Filmkraft Rogaland AS	5 %			
Haugalandsmuseet AS	28 %			
Holding Haugaland Næringspark AS	33,11 %			
Universitetsfondet for Rogaland AS	7,89 %			
Vann Vest AS	4,35 %			
Haugaland Interkommunale Miljøverk IKS		57,50 %		
Haugaland Kontrollutvalgssekretariat IKS		30,99 %		
Haugaland Vekst IKS		9,09 %		
Interkommunalt arkiv i Rogaland IKS		N/A		
Karmsund Havn IKS		38,46 %		
Krisesenter Vest IKS		20,21 %		
Rogaland Revisjon IKS		6,88 %		
Aktio AS			43,78 %	
Aski AS			7,75 %	
Den Norske Filmfestivalen AS			20,00 %	

Destinasjon Haugesund & Haugalandet AS			24,40 %	
E134 Haukelivegen AS			2,17 %	
Haugaland Kraft AS			24,76 %	
Haugesund Stadion AS			40,00 %	
HIL-Hallen AS			10,00 %	
Marin Energi Testsenter AS			6,18 %	
Munor Musikksekskapet Nordvegen AS			26,67 %	
Norsk Bane AS			1,08 %	
Rogaland Ressurssenter AS			1,77 %	
Storhall Karmøy AS			5 %	
Vise & Lyrikkfestivalen Haugesund AS			5 %	
Biblioteksentralen SA				N/A
Friluftsrådet Vest Kommunalt oppgavefellesskap				N/A
Iua Haugesund Region (oljevernet)				N/A
Haugesund Kommunale Pensjonskasse				N/A

7.4 KOMMUNEN SOM EIER

Haugesund kommune sin eierskapsmelding er fra 2022. I eierskapsmeldingen skriver kommunen at *«målsetningen er at eierskapsmeldingen skal være et dokument som oppdateres hvert fjerde år. Årlige endringer i porteføljen, herunder avhending av selskaper og selskapsandeler, nyetableringer og oppdateringer legges fram i en årlig eierskapsberetning.»*

I tillegg til dette gir Selskapsrapportering 2022 (vedlegg til eierskapsmeldingen) en grundig oversikt over selskapsporteføljen, eierandel og hva de forskjellige selskapene driver med.

En generell eierskapskontroll av kommunen ble prioritert i plan for eierskapskontroll 2020-2024, men har ikke blitt gjennomført. Den gang var eierskapsmeldingen fra 2017, men det fremsto som at kommunen hadde tatt *«en del grep i eierstyringen»*, deriblant at det *«gjennomføres eiermøter med alle selskap»*.

Haugesund kommune har en rekke selskaper i sin selskapsportefølje og i dialogmøte med kontrollutvalget, trekkes en generell eierskapskontroll frem som aktuell i perioden. En generell eierskapskontroll kan være aktuell bl.a. for å se i hvilken grad kommunen følger opp sine egne prinsipper og retningslinjer for eierstyring.

7.5 HELEIDE AKSJESELSKAPER

- Uni-K Holding AS: Arbeidsmarkedsbedriften er eid 100% av Haugesund kommune og tilbyr varig tilrettelagt arbeid (VTA) med formål om å være en inkluderende arbeidsplass. Etter krav fra NAV, ble selskapet i 2022 omstrukturert til et konsern med holdingselskap

og et driftsselskap. Uni-K Holding AS er heleid av Haugesund kommune og datterselskapet Uni-K AS er et tilbud i NAV sin tiltakskjede.³⁶

Årsresultatet for 2022 viser et samlet underskudd for konsernet på ca. 6 millioner, derav underskudd i datterselskapet Uni-K AS på ca 1,2 millioner. I årsrapporten til selskapet skriver de at resultatet i datterselskapet skyldes pandemitider, stor økning i energipriser og prisstigning generelt. Når det gjelder morselskapet, skriver selskapet at underskuddet i sin helhet skyldes en ekstraordinær nedskrivning pga. omstrukturering av selskapet.

- **Haugaland Næringspark AS:** Haugaland Næringspark er Norges største ferdigregulerte næringsområde med eget havneanlegg med dypvannskai. Parken ligger ved Gismarvik i Tysvær kommune i Rogaland.

I 2018 ble Haugaland Næringspark solgt til kommunene Karmøy, Haugesund, Tysvær, Vindafjord og Bokn. Kjøpesummen på 350 millioner kroner ble gjort opp ved motregning av lån kommunene hadde til Haugaland Kraft. Morselskapet Holding eier 100% av aksjene i Haugaland Næringspark AS, som igjen eier 100% av datterdatterselskapet Gismarvik Bygg AS.

Det er per i dag liten aktivitet i morselskapet, men datterselskapet Haugaland Næringspark AS hadde i 2022 en omsetning på 16 millioner og et negativt årsresultat på 322.000 kroner. Selskapet har ifølge profff.no god soliditet (19,6%) og meget god likviditet (22,22%).

Det ble gjennomført en kombinert «selskapskontroll» av Haugaland Kraft AS og Haugaland Næringspark AS i 2015.

7.6 INTERKOMMUNALE SELSKAPER

- **Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS (IKA):** Interkommunalt Arkiv i Rogaland (IKA) er et selvstendig interkommunalt selskap, eid av fylkeskommunen, 22 kommuner og to interkommunale selskaper i Rogaland. Det ble sist gjennomført en selskapskontroll av selskapet i 2013.
- **Rogaland Revisjon IKS:** Forrige selskapskontroll ble gjennomført i 2011 av ReVisor AS.
- **Haugaland Vekst IKS:** Selskapet ble stiftet i 2004 og har som formål å drive regionalt nærings- og utviklingsarbeid. Selskapet er eid av ti kommuner på Haugalandet, samt

³⁶ <https://uni-k.no/wp-content/uploads/2023/06/Arssrapport-2022.pdf>

Rogaland fylkeskommune. Det har ikke vært utført eierskapskontroll av selskapet i nyere tid.

Selskapet hadde i 2022 en omsetning på 13,9 millioner kroner, og et årsresultat på 1,8 millioner. Selskapets likviditet og soliditet fremstår som meget god.

Det har ikke vært gjennomført eierskapskontroll av selskapet i nyere tid.

- Haugaland Kontrollutvalgssekretariat IKS: HKS IKS er et interkommunalt selskap som utfører sekretariatstjenester til kontrollutvalgene i kommunene Bokn, Etne, Haugesund, Karmøy, Sauda, Suldal, Sveio, Tysvær, Utsira og Vindafjord.

Selskapet har de siste årene hatt en tilfredsstillende økonomisk situasjon og risikoen vurderes som lav.

- Haugaland Interkommunale Miljøverk IKS: Haugaland Interkommunale Miljøverk, HIM, er et interkommunalt selskap (IKS), og ble etablert i 2007 av eierkommunene Bokn, Etne, Haugesund, Tysvær og Vindafjord. Selskapet er opprettet for å utføre lovpålagte oppgaver tilknyttet renovasjon, gjenvinning, slamrenovasjon og slambehandling for disse kommunene.

Selskapet omsatte for 134 millioner kroner i 2022 og hadde et årsresultat på ca. 3 millioner. Selskapets likviditet har bedret seg de siste årene og anses nå som meget god. Soliditeten har vært i en negativ trend de siste årene, og anses nå som tilfredsstillende.

I dialogmøte med både administrasjonen og kontrollutvalget i Haugesund, trekkes selskapet frem som aktuelt for eierskapskontroll. Administrasjonen peker at selskapet er det mest aktuelle selskapet for eierskapskontroll i perioden da siste kontroll ligger en del år tilbake i tid – og at det nettopp er opprettet et nytt anlegg knyttet til bærekraft.

Selskapet ble også trukket frem som aktuelt for eierskapskontroll i forrige periode (2020-2024).

- Krisesenter Vest IKS: Krisesenter Vest IKS har 17 eierkommuner og avdelinger i Haugesund og på Stord. Alle kommuner er pålagt å ha et tilbud til innbyggere som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner. Krisesenteret gir et bo- og dagtilbud til kvinner, barn, menn og LHBT-personer.
- Karmsund Havn IKS: Er eid av Karmøy, Haugesund, Tysvær, Bømlo, Sveio og Bokn kommune. Karmøy og Haugesund er de største eierne med 34,86% hver. Tysvær og Bømlo eier 7,69%, mens Bokn og Sveio eier 3,85%.

Karmsund Havn IKS forvalter et av landets største og mest trafikkerte havneområder, og samarbeider tett med regionens tyngste aktører innenfor all maritim virksomhet. Selskapet

forvalter eiendoms- og infrastrukturverdier for over 3 milliarder, og har hovedkontor på Garpeskjær i Haugesund.³⁷

Selskapet forvalter store verdier og kontrollutvalget i Haugesund trekker Karmsund Havn IKS som aktuelt for eierskapskontroll med forvaltningsrevisjon i denne perioden. Det ble gjennomført en eierskapskontroll av selskapet i 2021.

Videre ønsker selskapet å omgjøres fra et IKS til AS for å øke lånerammen og utvikle selskapet. Det er lagt opp til at eierne må ta stilling til dette spørsmålet i løpet av 2024.³⁸

7.7 DELEIDE AKSJESELSKAPER

Haugesund kommune har eierskap i en rekke deleide aksjeselskaper sammen med både offentlige og private eiere. Kun de mest aktuelle selskapene vil bli omtalt her.

Haugaland Kraft AS

Hovedvirksomhetene til Haugaland Kraft er produksjon, overføring og omsetning av elektrisk kraft, samt utbygging og drift av fibernettverk. Konsernet består i dag av ett morselskap (Haugaland Kraft AS) og fire heleide datterselskaper: Haugaland Kraft Energi, Haugaland Kraft Fiber, Fagne og Endra. I tillegg er selskapet majoritetseier i Sunnhordland Kraftlag og Afiber og er deleier i Deep Wind Offshore, Havnekraft og Datek.

Konsernet eies av kommunene Karmøy, Haugesund, Tysvær, Vindafjord, Sveio, Utsira, Suldal, Sauda, Ullensvang, Etne, Fitjar og Bømlo samt selskapene Finnås Kraftlag SA, SØK AS, Fitjar Kraftlag SA.

Selskapet er viktig både som leverandør av kritiske samfunnstjenester og infrastruktur, men også økonomisk – i form av betydelige utbyttebetalinger til eierne. Konsernet betalte ut totalt 500 millioner kroner til eierne i 2023, derav 124,8 millioner kroner til Haugesund kommune.

Kontrollutvalget i Haugesund trekker frem Haugaland Kraft AS som et aktuelt selskap for eierskapskontroll i perioden. I møte med administrasjonen andre eierkommuner trekkes risikoer knyttet til utbyttebetalingene som viktige og at disse risikoene bør belyses for eierne. Det ble sist gjennomført en selskapskontroll i 2015.

³⁷ [Karmsund Havn](#)

³⁸ [Karmsund Havn, Politikk | Forbereder framtiden for Karmsund Havn \(h-avis.no\)](#)

Aktio AS og Aski AS (arbeidsmarkedsbedrifter)

Haugesund kommune er medeier i arbeidsmarkedsbedriftene Aktio AS og Aski AS. Eierandelen er på henholdsvis 43,78 og 7,75 prosent.

I 2020 og 2021 ble det vedtatt omstrukturering av selskapene. Dette på bakgrunn av at ESA og NAV satte nye krav til at selskaper som driver med Arbeidsforberedende trening og Varig tilrettelagt arbeid må skille den skjermede virksomheten fra konkurranseutsatt virksomhet. Bakgrunnen for dette var å forhindre at selskapets konkurranseutsatte virksomhet ikke skulle subsidieres av den fullfinansierte delen. Virksomheter som ønsket å drive med konkurranseutsatt virksomhet, i form av blant annet anbudsutsatte arbeidsmarkedstiltak – kunne ikke lenger drive dette i samme selskap som leverte AFT og VTA

Aski er en arbeids- og inkluderingsbedrift som leverer tjenester til personer som står utenfor arbeidslivet og som ønsker å komme i gang med jobb og/eller utdanning. Forretningsområdene til konsernet er barnehage, profilering, kjøkkenglede med produksjon av kjøkken, garderobe og bad. I 2021 omstrukturerte Aski virksomheten for å etterleve kravene fra ESA og NAV. Daværende Aski AS ble etablert som morselskap, med Aski Barnehage AS, Aski Arbeid og Inkludering AS og Aski Detaljhandel AS (allerede etablert) som datterselskaper.

Aktio er en arbeidsmarkedsbedrift, hvor virksomhetens formål er avklaring og kvalifisering for personer som har falt utenfor arbeidslivet, med sikte på formidling til ordinært arbeidsliv eller utdanning. Holdingselskapet Aktio AS ble etablert som morselskap i 2021, og er heleier av datterselskapene Aktio Kompetanse AS, Haugaland Idrettsbarnehage AS, Aktio Eiendom AS og MC-Butikken AS. Aktio Kompetanse AS er det nye attføringsselskapet som inneholder de skjermede leveransene til AFT, mens de øvrige datterselskapene ble etablert for konkurranseutsatt virksomhet som anbudsleveranser og andre leveranser.

7.8 VURDERING

Vurderingene oppsummeres i tabellen under. Vi kommer også med noen korte forslag til hva som vil kunne være aktuelle problemstillinger. Disse står i kursiv i kommentarfeltet.

Risiko	Tema	Hvorfor vesentlig?	Kommentar/problemstilling
	Haugesund kommunes oppfølging av eierskap	En generell eierskapskontroll var prioritert i forrige periode, men ble ikke gjennomført. Det kan samtidig se ut som kommunen har tatt en del grep siden den gang. Eierskapsmeldingen ble sist oppdatert i 2022. En generell eierskapskontroll kan se på i hvilken grad kommunen følger opp sine prinsipper og retningslinjer for eierstyring.	<i>Generell eierskapskontroll av Haugesund kommune.</i> <i>I hvilken grad følger kommunen opp formelle lovkrav og egne prinsipper for eierstyring?</i> <i>I hvilken grad følger kommunen opp</i>

		Kommunen har en rekke selskaper i sin portefølje. Manglende etterlevelse av krav utgjør en risiko for at kommunen kan oppfattes som en passiv eier, føre til lenger avstand mellom folkevalgte og selskap, usikkerhet rundt eierskap og formål med eierskap.	<i>selskapene i samarbeid med andre eiere – både offentlige og private?</i>
	Haugaland Interkommunale Miljøverk IKS	Viktig tjenesteleverandør for kommunen og leverandør av samfunnskritiske tjenester. Selskapet har flere kommunale eiere og er underlagt strenge krav, blant annet med tanke på miljø.	<i>Økonomi og drift.</i> <i>Viktig tjenesteleverandør.</i> <i>Hvordan møter selskapet nye krav blant annet med hensyn til miljø?</i> <i>I hvilken grad har kommunene gode rutiner for å forvalte sitt eierskap i samarbeid med andre?</i>
	Haugaland Kraft AS	Viktig tjenesteleverandør av samfunnskritisk infrastruktur og funksjoner. Selskapet omsetter for flere milliarder og betaler betydelige utbytter til eierne. Risiko knyttet til utbyttebetalinger bør belyses. Samtidig har selskapet både offentlige og private eiere som skal forvalte sine interesser.	<i>Lenge siden sist prosjekt.</i> <i>Økonomisk risiko.</i> <i>I hvilken grad har kommunene gode rutiner for å forvalte sitt eierskap i samarbeid med andre?</i>
	Arbeidsmarkedsbedrifter	Haugesund kommune har eierskap i flere arbeidsmarkedsbedrifter. Det er lenge siden det har vært gjennomført eierskapskontroll av selskapene. Leverer viktige tiltaksplasser, jf. utenforskap og samfunnsøkonomisk gunstige løsninger. Har de siste årene omstrukturert selskapene for å imøtekomme nye krav fra NAV for godkjenning.	<i>Lenge siden sist prosjekt.</i> <i>Omstrukturering av selskapene etter nye krav fra NAV.</i>

VEDLEGG

SKRIFTLIGE KILDER

- Relevant regelverk og nasjonale føringer
- Kommunens planer, budsjett og årsrapporter
- Informasjon om selskaper som kommune har eierinteresser i
- Kommunens eierskapsmelding
- Tilsynsrapporter fra andre
- Tidligere forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller
- Ulike former for statistikk, for eksempel fra SSB, Framsikt og IMDIAgenda Kaupang, Norges best styrte kommuner – Kommuneindeksen 2023
- [*Rapport, EVALUERING AV BARNEVERNREFORMEN. Første statusrapport med søkelyset på forebygging og tidlig innsats.*](#) Menon Economics, NTNU Samfunnsforskning. Desember 2023.
- Udir ([Tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging i ny opplæringslov | udir.no](https://udir.no/tilpasset-oppl%C3%A6ring-og-individuell-tilrettelegging-i-ny-oppl%C3%A6ringslov))
- Helsepersonellkommisjonen – tid for handling, 2023
- Psykisk helsearbeid for barn og unge – en innsiktsrapport, Helsedirektoratet 2021
- Psykisk helse barn og unge, Stavanger kommune, Rogaland Revisjon 2023
- Ulike artikler, henvisninger i teksten

MUNTlige KILDER

- Kommunedirektørens ledergruppe
- Kontrollutvalgets medlemmer